

مروری بر نقش زنان روستایی در توسعه کشت گیاهان دارویی (مورد واکاوی: دهستان قره سو)

اعظم پورنیاکان^{1*}، مهدی عباسی²

1- کارشناس ارشد گروه ترویج و آموزش کشاورزی، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی، دانشگاه رازی کرمانشاه
2- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری مؤسسه آموزش عالی جهاد دانشگاهی کرمانشاه
*poorniakan 398@gmail.com

نتایج و تحلیل

عواملی که باعث افزایش توانمندی‌ها در دختران و زنان روستایی در عرصه جمع‌آوری گیاهان دارویی شد عبارت بودند از:
علاقه بسیار زیاد به ویژه نزد دختران برای فرار از انفعال موجود و شرکت در فعالیت‌های تأثیرگذار اجتماعی، شناخت منطقه، شناسایی گیاهان دارویی، جمع‌آوری اطلاعات بومی، شناخت دقیق زن روستایی به تفکیک مراحل کاری، آموزش پدرها، برادرها و همسران به منظور جلب همکاری آنان، ارائه آموزش شیوه‌های جمع‌آوری و خشک‌کردن گیاهان دارویی و بسته‌بندی، بهره‌گیری مناسب و موثر از زنان مسن در رابطه با شناسایی گیاهان دارویی و نقش مطلوب آنان در تهیه داروهای گیاهی خانگی (ضماد یا جوشانده) و احساس رضایت از خویش. داشتن امنیت برای زنان، احداث مکانهایی برای نگهداری گیاهان جمع‌آوری شده و سپس انتقال آن به کارخانجات. راهکارهایی که باعث افزایش توانمندی‌ها در دختران و زنان روستایی در عرصه تولید، تبدیل و توسعه گیاهان دارویی شد عبارتند از:
ایجاد بازارهای مناسب برای فروش محصولات، ارائه تسهیلات لازم جهت توسعه کشت گیاهان دارویی، احداث مزارع نمایشی و الگویی، تولید باکیفیت با استفاده از ارقام مناسب و درآمدزا، بکارگیری کارشناسان مجرب در امر آموزش و شناساندن گونه‌های قابل کشت.

نتیجه‌گیری

بازگشت انسان به طبیعت، نهضت جهانی موج سبز و نیز بهره‌برداری از گیاهان دارویی فرصتی را برای جامعه روستایی بخصوص زنان و دختران روستایی فراهم آورده تا توانایی بالقوه خود را در امر تولید، جمع‌آوری و تبدیل این قبیل گیاهان به بالفعل تبدیل نماید. بنابراین برای حصول به اهداف پژوهش که تولید، جمع‌آوری و بهره‌برداری از گیاهان دارویی است، می‌بایست برنامه‌ریزی و آموزش درجهت شناساندن گیاهان دارویی مناطق مختلف و ارزش اقتصادی این قبیل گیاهان می‌بایست صورت گیرد و متعاقب آن زنان و دختران روستایی را به تولید و کشت گیاهان دارویی سوق داد تا در راستای کمک به اقتصاد خانواده نیزگامی بلند برداشته شود. به طور کلی تشویق و ترغیب دختران و زنان روستایی به جمع‌آوری گیاهان دارویی، شناساندن گیاهان دارویی و نحوه مصرف آنها از طریق آموزش‌های غیر رسمی، زراعی‌کردن گیاهان دارویی و تولید آن توسط زنان روستایی و حصول به توسعه کشت گیاهان دارویی بکارگیری تمامی پتانسیل‌های موجود در هر منطقه‌ای را می‌طلبد.

منابع

آخوندزاده، ش.، تقی زاده، م و خانی، موسی. (1379). دایره المعارف گیاهان دارویی. جلد اول، انتشارات ارجمند. تهران
امیدبگی، رضا. (1379). اسفرزه، بومادران و آویشن. نشریه ترویجی. انتشارات جهاد کشاورزی.
چین، کالین. (1376). اثر گیاهان و ادویه بر تندرستی و زیبایی. ترجمه آگاه، سیواوش. انتشارات سیمین. تهران
گیریا، خانا. (1378). درمان‌های خانگی به روش هندی. ترجمه شاداب، ف. انتشارات ققنوس. تهران
هماد واترمن (1379). گیاهان اسانس دار. ترجمه مکایان، ک و نقدی، ح. نشر اندرز. تهران
عماد، م. (1378). شناسایی گیاهان دارویی، صنعتی، مرتعی و جنگلی و موارد مصرف آنها. چاپ بنیاد اندیشه اسلامی. تهران.
وجدانی، ح. (1381). کاربرد گیاهان دارویی در دامپزشکی زمینه‌ای گسترده جهت کار در خصوص گیاهان دارویی. مقالات اولین همایش گیاهان دارویی منطقه غرب کشور، نشر مدیریت ترویج و مشارکت مردمی سازمان جهاد کشاورزی شهرستان کرمانشاه.

چکیده

زنان روستایی تولیدکننده در بسیاری از جوامع با محدودیت‌ها و موانع متعددی رو به رو هستند، از جمله مهم‌ترین موانع بر سرایفای نقش زن می‌توان به عدم دسترسی زنان به عوامل تولید نظیر زمین، نهاده‌های تولیدی، عدم خدمات آموزشی و ترویجی اشاره نمود. زنان روستایی به دلایل گوناگونی مانند کمی سواد، ساعات کار طولانی و نگهداری از کودکان اغلب در برابر برنامه‌های آموزشی که برای آنان تدارک دیده شده با مسایل و مشکلات فراوانی دست به گریبان بوده‌اند. بهره‌برداری از گیاهان دارویی فرصتی را برای زنان و دختران روستایی فراهم آورد تا در گام اول توانایی بالقوه خود را در امر جمع‌آوری این قبیل گیاهان به بالفعل تبدیل نمایند و درگام دوم برای دستیابی به اهداف توسعه کشت گیاهان دارویی آنان را به برانگیختن کشت گیاهان دارویی سوق دهد، بعبارت دیگر در جهت زراعی کردن گیاهان دارویی در کنار محصولات کشاورزی تلاش کنند.

مقدمه

زنان روستایی به عنوان نیمی از جامعه روستایی علیرغم نقش‌های متعدد و متنوع خویش در فعالیتهای اقتصادی نه تنها منشأ تحول اساسی و بنیادی نشده اند بلکه از نظر فردی نیز دچار فرسایش شدید جسمی و روحی گردیده اند و این ناشی از دور افتادن زنان از صحنه اجتماعات و دور بودن از محیط آموزشی است. بنابراین برای حصول به اهداف مقاله که تولید، جمع‌آوری و بهره‌برداری از گیاهان دارویی است، برنامه‌ریزی و آموزش درجهت شناساندن گیاهان دارویی مناطق مختلف و ارزش اقتصادی این قبیل گیاهان می‌بایست صورت گیرد و متعاقب آن زنان و دختران روستایی را به تولید و کشت گیاهان دارویی سوق داد تا در راستای کمک به اقتصاد خانواده نیز گامی بلند برداشته شود. زنان و دختران روستایی علاوه بر جمع‌آوری گیاهان دارویی خود، توانایی تولید این قبیل گیاهان را نیز دارند و برای اینکه بتوان هر چه بهتر از نیروی آنان سود جست، شناخت دقیق از منطقه و محیط روستا، تفکیک مراحل کاری زنان روستایی و سطح سواد آنان الزامی است، این قشر از جامعه روستایی به آموزش و ترویج بسیاری نیازمند بوده و یکی از مهمترین عوامل برای توسعه و ارتقاء سطح فرهنگ جامعه روستایی می‌باشند. بنابراین هدف از پژوهش حاضر این است که از نیروی مفید و موثر زنان و دختران روستایی در جهت جمع‌آوری، تولید و تبدیل گیاهان دارویی استفاده به عمل آورده و آنان را در جهت بهره‌برداری از طبیعت بکر اطراف روستای خود سوق داد.

مواد و روش‌ها

گردآوری اطلاعات فرآیندی است که طی آن محقق یافته‌های میدانی و اسنادی را جمع‌آوری می‌کند و سپس به طبقه‌بندی و تحلیل آن می‌پردازد. روش‌های گردآوری اطلاعات در این تحقیق را می‌توان به دو طبقه تقسیم کرد: اطلاعات اسنادی آرسویی و اطلاعات میدانی. در این تحقیق بر اساس نیاز از منابع و روش‌های متفاوت برای گردآوری اطلاعات استفاده شد. برای مباحث مختلف از روش اسنادی، با مراجعه به کتب و مجلات معتبر علمی مطالب گردآوری شد و همچنین برای دستیابی به داده‌های میدانی از تکنیک گروه‌های متمرکز بهره گرفته شد. زنان و دختران در روستاهای هدف دهستان قره‌سو شهرستان کرمانشاه جامعه مورد نظر را تشکیل دادند. در این مطالعه از نمونه‌گیری هدفمند بهره گرفته شد و با استفاده از روش زنجیره‌ای تا رسیدن به اشباع ادامه یافت. در حیطه شناسایی و جمع‌آوری گیاهان دارویی تعداد 3 گروه 7 نفره از زنان و دختران علاقمند به گیاهان دارویی روستاهای اقماری واقع در مرکز جهاد کشاورزی دهستان قره‌سو انتخاب شد. علاوه بر مصاحبه با آنان بحث گروهی 10 نفره نیز به اجرا درآمد به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از روش تحلیل محتوا استفاده شد.